

Nadrealistična modna kolekcija inspirirana opusom Salvadora Dalija

---

Landripet, Vanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:172845>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO - TEHNOLOŠKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD
NADREALISTIČNA MODNA KOLEKCIJA INSPIRIRANA OPUSOM
SALVADORA DALIJA

VANJA LANDRIPET

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO - TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNI I MODNI DIZAJN
MODNI DIZAJN

ZAVRŠNI RAD

**NADREALISTIČNA MODNA KOLEKCIJA INSPIRIRANA OPUSOM
SALVADORA DALIJA**

MENTOR:

Izv. prof. art. Paulina Jazvić, ak. slik.

STUDENT:

Vanja Landripet

MATIČNI BROJ: 0117232153

Zagreb, rujan 2023.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
TEXTILE AND FASHION DESIGN
FASHION DESIGN

UNDERGRADUATE THESIS
SURREALISTIC FASHION COLLECTION INSPIRED BY SALVADOR
DALI'S OPUS

MENTOR:

Izv. prof. art. Paulina Jazvić, ak. slik.

STUDENT:

Vanja Landripet

Zagreb, November 2023.

DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Broj stranica: 39

Broj slika: 20

Broj literaturnih izvora: 20

Broj likovnih ostvarenja: 15

Članovi povjerenstva:

I. doc. art. Ivana Mrčela, predsjednica

II. izv. prof. art. Paulina Jazvić, članica

III. izv. prof. Blaženka Brlobašić Sejatović, članica

IV. doc. art. Marin Sovar, zamjenik članice

Datum obrane rada: 13. rujan 2023.

SAŽETAK

Rad se bavi pokretom nadrealizma, a posebice jednim od njegovih najpoznatijih predstavnika Salvadora Dalija. Istražuje se život i umjetnički doprinos Salvadora Dalija kroz put do njegove slave i ključnog trenutka u njegovoj karijeri. Zavirujemo u njegovu maštu, snove te tematiku radova. Posebice se opisuje njegov utjecaj na svijet mode kroz razne faktore – suradnju sa dizajnerima, inspiraciju uzorka i oblika koju su kreatori crpili iz njegovih radova... Upotreba njegovog prepoznatljivog imidža i utjecaj koji je imao na umjetnost i kulturu. Naposljetku, u metodici rada biti će opisana moja izvedba i pristup kreiranju kolekcije inspirirane Dalijevim radovima, uključujući korištenje njegovih motiva, oblika i estetike kao polazište za modni opus.

KLJUČNE RIJEČI: nadrealizam, Salvador Dali, inspiracija, moda

ABSTRACT

The final paper describes the Surrealism movement and especially one of its most famous representatives, Salvador Dalí. The life and artistic contribution of Salvador Dalí is explored through his path to fame and a key moment in his career. We take a peek into his imagination, dreams and the theme of his artworks. In particular, his influence on the world of fashion is described through various factors - collaboration with designers, pattern and shape inspiration that creators drew from his art... The use of his recognizable image and the influence he had on art and culture. Finally, the work methodology will describe my performance and approach to creating a collection inspired by Dalí's works, including the use of his motifs, shapes and aesthetics as a starting point for a fashion opus.

KEYWORDS: Surrealism, Salvador Dali, inspiration, fashion

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI DIO	2
2.1. Nadrealizam	2
2.1.2. Nadrealizam u modi	4
2.2. Salvador Dali	6
2.2.1. Slava i postignuća	7
2.2.2. Tematika i simbolika Dalijevih radova	10
2.2.3. Dalijev ujecaj na modu	11
3. METODIKA RADA	19
3.1. Pristup izradi kolekcije ilustracija	19
3.2. Opis i modeliranje odjevnog predmeta	19
4. ZAKLJUČAK	22
5. LITERATURA	23
6. PRILOG: kolekcija radova inspiriranih Salvador Dalijem	25

1. UVOD

Nadrealizam istražuje granice mašte i snova. Osobno to, samo po sebi, mi je dovoljno zanimljiv razlog za dubljim istraživanjem ovog pokreta i njegovog utjecaja na svijet, pošto sam sama oduvijek bila kreativna osoba puna mašte.

Nadrealizam kao pokret, tijekom dvadesetog stoljeća, obilježio je revolucionarni spoj umjetnosti, mode i surrealizma, a najbolji primjer umjetnika koji je povezaao sve od navedenog je Salvador Dali. Njegovo djelo utječe na razne aspekte uključujući umjetnost, film, ali i transformiranje modnog svijeta.

U ovom eseju ću istražiti kako je Dali svojom nevjerojatnom maštovitošću i nadrealističkom vizijom utemeljio svoj trag u svijetu mode, te kako je potaknuo druge za stvaranjem nadrealnih modnih kreacija. Upoznat ću se s utjecajem njegovih neobičnih kreativnih zamisli na modne dizajnere, fotografe i modne ikone. To ću napraviti tako što ću pronaći konkretne primjere koji jasno ilustriraju kako su umjetnički motivi, oblici i estetika Salvadora Dalija poslužili kao inspiracija za njihove modne radove, fotografije ili stil. Dalijeva fascinacija snovima, halucinacijama i emocionalnim stanjima stvorila je jedinstvenu estetiku koja je ostavila neizbrisiv trag u svijetu. Pozabavit ću se tematikom njegovih radova i emocija. Istražit ću i na koje je još načine Dali prodirao u svijet mode osim toga što je bio inspiracija dizajnerima za kreiranje odjeće, te kako je stvorio nezaboravne trenutke i suradnje u povijesti umjetnosti i stila.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. NADREALIZAM

Avangarda je umjetnički i kulturni pokret nastao u prvoj polovici 20. stoljeća, a karakterizira ga raskid s tradicionalnim umjetničkim normama i konvencijama. Pokret je bio revolucionaran, te je obuhvaćao različite umjetničke discipline, uključujući slikarstvo, književnost, arhitekturu, film, glazbu i modu. Nadrealizam je bio jedan od najvažnijih i najutjecajnijih pokreta unutar avangarde.

Nadrealizam je umjetnički i književni pokret koji je trajao od oko 1920. do 1940. godine, iako se njegov utjecaj na umjetnost i kulturu nastavio još mnogo godina. Inspiriran je političkim teorijama Karla Marxa i proučavanjem nesvjesnog uma (psihoanaliza), koje je razvio Sigmund Freud 1890-ih. Uglavnom je nastao iz ranijeg dadaističkog pokreta, koji je proizveo anti-umjetnička djela koja su namjerno prkosila razumu. André Breton (slika 1), glavni glasnogovornik nadrealizma, 1924. godine je objavio Manifest nadrealizma, u kojem je rečeno kako je nadrealizam bio način ujedinjenja svjesnog i nesvjesnog područja iskustva tako potpuno da se svijet snova i fantazija stopio sa svakodnevnim racionalnim svijetom.

Slika 1: André Breton fotografirao Henri Manuel, 1927

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andr%C3%A9_Breton_-_photo_Henri_Manuel.jpg)

Neke od **značajka nadrealizma** su prizori nalik snu i simbolične slike, automatizam, Ispitivanje nespvesnog, kombinacija nespojivih elemenata, surrealistička estetika i izražavanje bunta. Nadrealizam je naglašavao automatizam i spontanost kao sredstvo izražavanja nespvesnih misli i osjećaja. Umjetnici i pisci pokušali su zaobići racionalno razmišljanje i stvarati umjetnost kroz nespvesne procese. Nadrealisti su vjerovali da nespvesno sadrži obilje inspiracije i kreativnosti. Često su kombinirali nespojive elemente kako bi stvorili nadrealne i često bizarne scene. To je uključivalo spajanje snova, morbidnih motiva, i neobičnih oblika. Nadrealisti su često stvarali neobičnu, često ekstravagantnu i šokantnu umjetnost kojoj je cilj bio isprovocirati gledatelje i čitatelje. Prkoseći konvencionalnim društvenim normama i ograničenjima, nadrealisti su u svom radu izražavali svoj bunt protiv društva.

Glavni i neki od najpoznatijih **predstavnik nadrealizma** su André Breton, Salvador Dalí, René Magritte i Max Ernst. André Breton, francuski pisac, smatra se osnivačem nadrealizma. Njegova knjiga "Manifest nadrealizma" iz 1924. godine postavila je temelje pokreta i definirala njegove principe. Salvador Dalí je jedan od najpoznatijih nadrealista, a njegove nadrealističke slike, poput "Persistence of Memory", postale su najprepoznatljivija djela pokreta. Belgijanski slikar René Magritte poznat je po svojim nadrealističkim slikama koje istražuju odnos između riječi i slika. Jedna od njegovih najslavnijih slika je "The Treachery of Images" (slika 2). Max Ernst, njemački umjetnik, bio je poznat po tehnikama kolaža i automatizma u svojim slikama.

Slika 2: The Treachery of Images, 1929
(https://en.wikipedia.org/wiki/The_Treachery_of_Images)

Nadrealizam je imao dubok i trajan **utjecaj** na mnoge umjetničke discipline, uključujući slikarstvo, književnost, film, fotografiju i modu. Njegove tehnike istraživanja nespvesnog i kombiniranja različitih elemenata postavile su temelj mnogim kasnijim umjetničkim pokretima kao što su apstraktni ekspresionizam, pop art i konceptualna umjetnost. Nadrealistička estetika i pristup umjetnosti također su oblikovali suvremenu kulturu, mijenjajući način na koji gledamo na umjetnost i kreativno izražavanje.

2.1.2. NADREALIZAM U MODI

Nadrealizam je imao značajan utjecaj na svijet mode, posebno u smislu eksperimentiranja s oblicima, teksturama, i konceptualnim pristupom dizajnu odjeće.

Nadrealizam je poticao dizajnere da eksperimentiraju s **neobičnim krojevima i oblicima odjeće**. Modni dizajneri su stvarali odjeću s izduženim rukavima, naglašenim ramenima ili neobičnim asimetričnim rezovima. Kao primjer tu je kolekcija "Comme des Garçons" dizajnerice Rei Kawakubo koja često uključuje nadrealističke elemente, poput kreacija s neobičnim strukturama, siluetama i izduženim rukavima. Iako se tu i tamo mogu pronaći "normalni" komadi odjeće, svi su prošireni, izobličeni, uvećani ili smanjeni zbog obrta i gomilanja mašte. Izdvojila sam njezin model sa nove Vouge revije proljeće 2023.(slika 3)

Slika 3: model iz kolekcije "Comme des Garçons", 2023 (<https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2023-ready-to-wear/comme-des-garcons/slideshow/collection#17>)

Moda inspirirana nadrealizmom često uključuje **printove i uzorke** koji podsjećaju na nadrealističke motive. To mogu biti apstraktne slike, snovi ili čak prikazi nadrealnih prizora. Primjer nadrealnih i neobičnih printeva možemo vidjeti u Alexander McQueen proljetnoj 2010 Ready-to-Wear kolekciji. Modeli su nosili kratke haljine s digitalno otisnutim uzorkom reptila. Slijedeći unutarnju logiku iznesenu u priopćenju za tisak, McQueen je iznio apokaliptičnu prognozu budućeg ekološkog kolapsa svijeta: Čovječanstvo se sastoji od bića koja su evoluirala iz mora i možda se vraćamo u podvodnu budućnost dok se ledena kapa otapa.

Nadrealisti su često **kombinirali nespojive ili neočekivane elemente** kako bi stvorili vizualno iznenađujuće kreacije. To može uključivati kombiniranje različitih materijala, tekstura i uzoraka. Dizajneri poput "Viktor & Rolf" često eksperimentiraju s kombinacijom nespojivih elemenata na svojim modnim kreacijama, stvarajući izrazito nadrealne izgled. Kao primjer tu je njihova "Surreal satin spring/summer 2018" kolekcija. Ova kolekcija, iako je napravljena samo od satena, kombinira na neobičan način teksture i uzorke.

Nadrealizam također utječe na **modne dodatke**. Šeširi, torbe, nakit i cipele često uključuju elemente inspirirane nadrealističkom umjetnošću, poput neobičnih oblika i dekoracija. Philip Treacy, irski modist poznat po svojim ludim šeširima (slika 4), često koristi nadrealističke motive i oblike u svojim kreacijama. Treacyjev modni dizajn odražava njegovu neupitno živu maštu.

Slika 4: šešir OC 838 (<https://www.philiptreacy.co.uk/en/collection/ss21/OC-838>)

Nadrealizam **potiče prikazivanje snova, fantazija** i nadrealnih svjetova, a to se odražava i u modi kroz kreacije koje pričaju priče ili stvaraju iluziju nadrealnih prizora. Za primjer modna kuća "Maison Martin Margiela" često se bavi konceptualnim dizajnom koji prikazuje nadrealne vizije i fantazije kroz svoje kolekcije. Poznata je po dekonstruktivnom i avangardnom dizajnu s nekonvencionalnim materijalima.

Nadrealizam i moda su se često preplitali kako bi stvorili kreacije koje su istovremeno umjetnost i odjeća. Ovi primjeri ilustriraju kako je nadrealizam utjecao na dizajn odjeće i modnih dodataka, unoseći elemente eksplicitnosti, mašte i konceptualnog pristupa u svijet mode.

2.2. SALVADOR DALI

Salvador Dalí (slika 5), španjolski slikar, kipar i nadrealistički umjetnik, jedan je od najpoznatijih i najutjecajnijih umjetnika 20. stoljeća. Njegova karijera obilježena je iznimnom kreativnošću, kontroverzijom i otkaćenim djelima, što ga je sve dovelo do toga da je postao među najpoznatijim predstavnicima slikarskog nadrealizma.

Slika 5: Salvador Dalí (<https://www.wikiart.org/en/salvador-dali>)

Salvador Dalí rođen je 11. svibnja 1904. godine u Figueresu, Španjolskoj. Od malih nogu bio je zainteresiran za umjetnost i obitelj ga je podržavala u tom smjeru. Započeo je studij na Kraljevskoj akademiji likovnih umjetnosti San Fernando u Madridu, gdje je studirao slikarstvo. Dvadesetih godina prošlog stoljeća Dalí se seli u Pariz, tada središte europske umjetničke avangarde. Upoznaje Andréa Bretona, vođu nadrealističkog pokreta, i ubrzo se pridružuje krugu nadrealista. Bio je to ključni trenutak u njegovoj karijeri. Dalí je eksperimentirao s različitim tehnikama i stilovima uključujući kubizam, futurizam i impresionizam prije nego što je pronašao vlastiti jedinstveni nadrealistički izraz. Prvo poznato djelo Salvadora Dalíja koje je dobilo pozornost javnosti bio je njegov autoportret iz 1921. poznat kao "Portret Salvadora Dalíja". Salvador Dalí je tada imao samo 17 godina i još je studirao u Madridu. Ovaj autoportret Daliju nije odmah donio svjetsku slavu, ali ga je pokazao kao talentiranog mladog umjetnika. 1926. maknut je s Akademije jer je poticao studentske prosvjede protiv osrednjih umjetnika poput Dalíjevih učitelja. Bližili su se završni ispiti na koje nije želio izaći jer je smatrao da niti jedan profesor nije dovoljno kompetentan ispitati ga. Zatim se povukao u Cadaqués, gdje je počeo više slikati, čak do 5 radova u danu. Godine 1929. Dalí završava razdoblje usvajanja stila i razvija vlastiti, nama poznat, stil.

2.2.1. SLAVA I POSTIGNUĆA

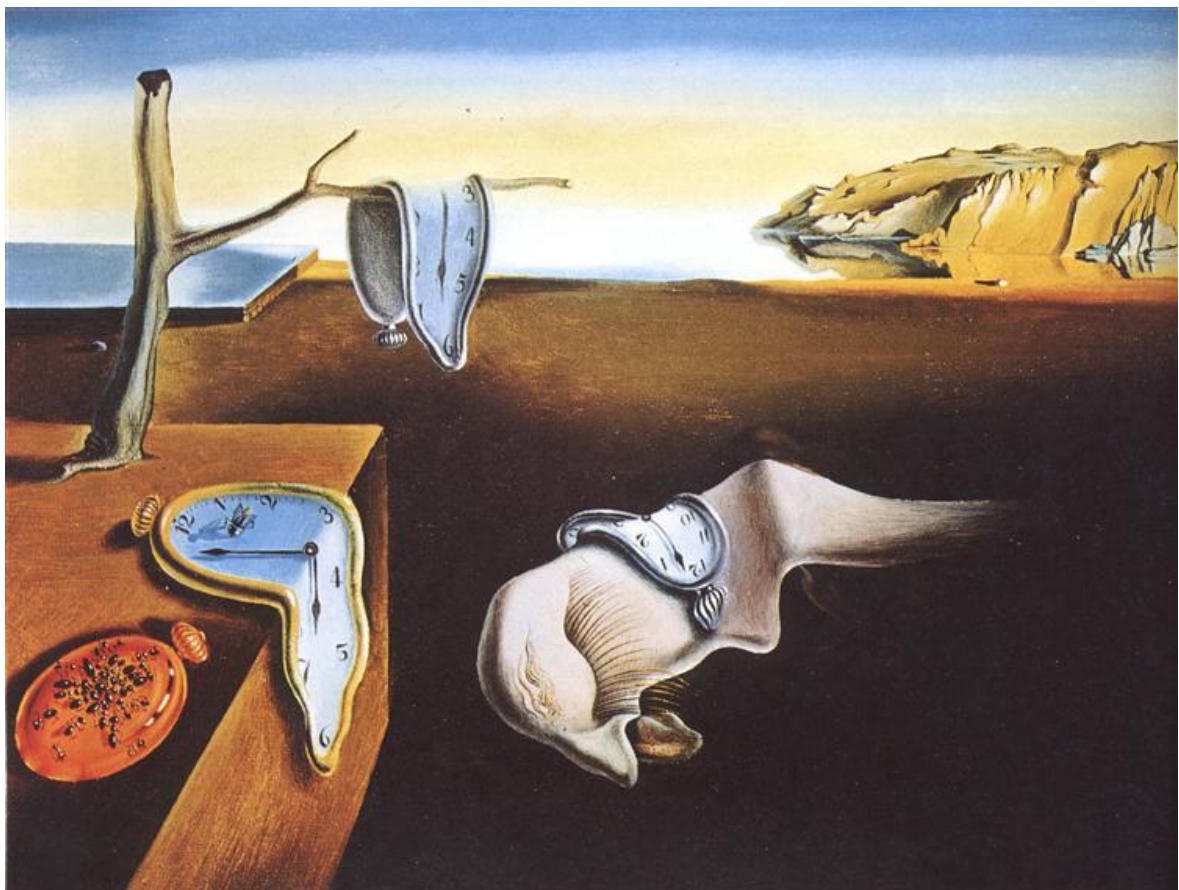
"Andaluzijski pas" (slika 6) kratki je film iz 1929. koji je režirao i napisao Luis Buñuel u suradnji sa Salvadorom Dalíjem. Ovaj film ima veliku važnost u povijesti kinematografije i umjetnosti. Smatra se jednim od prvih filmova nadrealističkog pokreta. Bio je to revolucionarni eksperiment u prenošenju estetike i misli nadrealizma na platno. Film istražuje nesvjesno, snove i nadrealne scene, postavljajući temelje za daljnji razvoj nadrealističke kinematografije. U filmu su odbačene logične veze između scena. Umjesto toga, koristi niz neobičnih i otkačenih scena koje nisu povezane na tradicionalan način koji je bio revolucionaran i provokativan za publiku tog vremena. Film je isprva izazvao kontroverze i šokirao gledatelje eksplicitnim scenama, poput one u kojoj se oko reže britvicom. Koristi se bogatom simbolikom i motivima koji su postali ikonični u nadrealizmu i pridonijeli razvoju filmske semiotike. Film je postao inspiracija mnogim budućim filmovima, posebice eksperimentalnim i avangardnim redateljima. "Andaluzijski pas" danas se smatra klasikom nadrealističkog filma i jednim od najutjecajnijih kratkih filmova u povijesti kinematografije. Njegova važnost leži u činjenici da je pomogao uspostaviti nadrealizam kao važan element u filmskoj umjetnosti i otvorio put za eksperimentalne i nekonvencionalne pristupe u filmu.

Slika 6: Un chien Andalou, 1929 (<https://cinefan.hkiff.org.hk/movie/an-andalusian-dog-23>)

Prava slava i prepoznavanje Dalija kao umjetnika došli su kasnije, kada je postao aktivni član nadrealističkog pokreta i počeo stvarati nadrealistička djela koja su privukla pažnju kritike i javnosti.

Njegova slika "**The Persistence of Memory**"(slika 7) iz 1931. godine postala je jedno od njegovih najpoznatijih djela i ikona nadrealističke umjetnosti, čime je stekao međunarodno priznanje i učvrstio svoju poziciju istaknutog umjetnika. Djelo uspoređuje nadrealizam sa stvarnošću i propituje neizbježnost vremena. Jednu stvar Dalí jasno stavlja do znanja je da vrijeme prolazi, ali za sobom ostavlja sjećanja koja opstaju. Tri sata koja se rastapaju označuju teoriju Alberta Einsteina u kojoj je vrijeme relativno i nije konstantno. Kao u našim snovima, prošlost, sadašnjost i budućnost koegzistiraju i djeluju sinergijski. Svaki sat postavljen je na drugu površinu i predstavlja ove tri vremenitosti. Narančasti sat se ne topi. Odražava protok vremena dok je prevrnut i prekriven mravima. Mravi napadaju čvrsti sat, simbolizirajući raspadanje i smrt. Postojanost sjećanja, uspjela je ostaviti traga u povijesti umjetnosti i nastavlja fascinirati ljubitelje umjetnosti.

Slika 7: The Persistence of Memory, 1931. (<https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/the-persistence-of-memory-1931>)

Dalí nije bio ograničen samo na slikarstvo. Bavio se dizajnom kostima za kazalište (za dramu "María Pineda."), stvarao skulpture (npr. "Space Venus"), keramiku i nakit. U suradnji sa Edwardom Jamesom nastala su dva najpoznatija nadrealistička objekta: "Lobster Telephone" (slika 8) i "Mae West Lips Sofa". Također je surađivao s modnim dizajnerima kao što je Elsa Schiaparelli i stvarao nadrealističke modne kolekcije. Njegova suradnja s drugim umjetnicima proširila je njegovo djelovanje i doprinijela inovacijama u različitim umjetničkim medijima.

Slika 8: Lobster Telephone, 1936. (<https://www.dalipaintings.com/lobster-telephone.jsp>)

Napisao je nekoliko **knjiga**, uključujući autobiografije "The Secret Life of Salvador Dalí" (1942.) i "Diary of a Genius" (1963.). Zbog svog doprinosa i aktivnog sudjelovanja u nadrealističkom pokretu, Salvador Dalí se može smatrati ključnom figurom u razvoju nadrealizma, a njegova umjetnost odražava mnoga načela i ideje izražene u "Manifestu nadrealizma" (1924.) Andréa Bretona.

Tijekom svoje karijere, Dalí je dobio je brojna priznanja i nagrade. Neke od kojih su Legija časti (1969), Zlatna medalja za likovne umjetnosti (1975), Orden Charlesa III (1981) ...

Imao je brojne izložbe širom svijeta, od kojih je važnija njegova **izložba u Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku 1941.** godine jer je bila iznimno zapažena i uspješna. Ovo je bio ključni trenutak za popularizaciju nadrealizma u SAD-u i educiranje američke publike o ovom umjetničkom pokretu. Izložba je pomogla da Dalí postane priznat umjetnik i tamo, te je označila je prekretnicu u njegovoj karijeri i popularnosti.

Salvador Dalí postao je kulturna ikona i utjecao je na mnoge umjetnike i kreativce diljem svijeta. Njegova buntovna i otkačena pojava, nadrealistička estetika i inovativni pristup umjetnosti ostavili su dubok i trajan utjecaj na svijet umjetnosti i kulture.

2.2.2. TEMATIKA I SIMBOLIKA DALIJEVIH RADOVA

Teme djela Salvadora Dalija često su nadrealne, eksperimentalne i duboko osobne. Njegova umjetnost istražuje unutarnji svijet nespvesnih misli, snova i fantazija, često kombinirajući različite elemente i stvarajući vizualne kontraste i paradokse.

Dalí je često istraživao temu vremena i relativnosti u svojim djelima. Slika "The Persistence of Memory" prikazuje topljenje satova, sugerirajući relativnost vremena. Bavio se temom snova i nespvesnih misli, što je bilo središnje za nadrealistički pokret. Primjerice, u djelu "Swans Reflecting Elephants" povezao je labudove i slonove kako bi stvorio nadrealni prizor koji podsjeća na san. Mnogi Dalijeve radovi kao što je "Portrait of Paul Eluard" igraju se s temom identiteta. Na spomenutom radu lice je izobličeno kako bi naglasilo emocionalnu dimenziju lika, a ne samo njegovu fizičku pojavu što sugerira da identitet nije samo vanjska pojava, već i kompleksna unutarnja stvarnost. Koristio se i religijskom temom tako što je koristio religijske motive u radovima, ali ih je interpretirao na nadrealan i provokativan način, kao što je viđeno na slici "Christ of Saint John of the Cross". Tema putovanja često je bila prisutna u Dalijeve radovima. Ova tema se može interpretirati na različite načine, uključujući fizička putovanja, putovanja uma i snova te putovanja kroz vrijeme. Primjerice rad "The Elephants" prikazuje izdužene slonove, stvarajući osjećaj težine i misterija putovanja. Eksperimentirao je s temama seksualnosti i ženske figure, a to je viđeno na slici "The Sacrament of the Last Supper" gdje kombinira religijski i erotični motiv. Razlog tome je, među ostalim, provokacija i šokiranje publike. Reflektirao je svoje doba u svojim radovima, uključujući i političke događaje kao što je u radu "The Enigma of Hitler" koji prikazuje Hitlerovo lice. Svoju nadrealnu estetiku koristio je kako bi istraživao duboke emocionalne i psihičke aspekte ljudskog iskustva. Njegova umjetnost ostavlja dojam zbunjujućeg i misterioznog, često potičući gledatelja na duboko razmišljanje.

Od kasnih 1920-ih, Dalí je postupno uvodio mnoge bizarne ili neprikladne slike u svoja djela, pozivajući na simbolična tumačenja.

Hrana i jelo zauzimaju središnje mjesto u Dalijeve razmišljanju i radu. Hranu je povezivao s ljepotom i seksom. Kruh je smatrao "elementarnom osnovom kontinuiteta" i "svetom egzistencijom". Jaje koristi kao simbol nade i ljubavi.

Prema Daliju, rog nosoroga simbolizira božansku geometriju budući da raste prema logaritamskoj spirali. Truli magarci i mravi tumačeni su kao znakovi smrti, propadanja i seksualne želje, a skakavci kao simboli otpada i straha. Slonovi su velike, teške životinje koje se sporo kreću, što ih čini simbolima vremena i sporog prolaska vremena.

Dalijeve cjeloživotni interes za znanost i matematiku često se odražava na njegov rad. Na primjer, rad "The Persistence of Memory" je tumačen kao referenca na Einsteinovu teoriju relativnosti vremena i prostora.

2.2.4. DALIJEV UJECAJ NA MODU

Salvador Dalí je ostavio značajan utjecaj na modu kroz svoju kreativnost, nadrealističke motive i ekscentrični stil.

SURADNJA S MODNIM DIZAJNERIMA

Salvador Dalí surađivao je s nekoliko poznatih dizajnera i modnih kuća tijekom svoje karijere. Njegova suradnja često je rezultirala inovativnim i nadrealističkim modnim kreacijama

Elsa Schiaparelli, poznata i slavna talijanska modna dizajnerica, surađivala je s Dalijem na nekoliko projekata tijekom 1930-ih i 1940-ih, što je rezultiralo nekima od najpoznatijih i najinovativnijih modnih dizajna..

"Lobster Dress" (slika 9) kreacija iz 1937. godine koja se može smatrati prvom suradnjom umjetnosti i mode. Na bijeloj haljini prikazan je jastog. Jastog kao motiv u Daliju služio je za predstavljanje seksualnosti, što je u kombinaciji sa Schiaparellijevom željom da razbije stereotip ženstvenosti tridesetih godina prošlog stoljeća zacementiralo ovaj odjevni predmet u povijesti mode.

"Shoe Hat" (slika10) je šešir koji je dizajnirao Dalí i predstavljen u kolekciji Schiaparelli jesen-zima 1937-38. Namijenjen za nošenje uz crnu haljinu i sako s izvezenim grimiznim usnama, šešir podsjeća na zavodljivu glumicu Mae West za koju je Schiaparelli tada radio kostime za film.

1938. nastala je "The Tears Dress" kao dio kolekcije "Cirkus" Else Schiaparelli za proljeće 1938. i smatra se jednim od njezinih najpoznatijih dizajna. Uzorak, koji se ponavlja kroz cijelu haljinu, ima jedinstvenu vrstu "poderanog" printa koji odjevnom predmetu daje ime, a upravo taj print je dizajnirao Dalí.

"Skeleton Dress" iz kolekcije Le Cirque također je iz 1938.godine. Crna svilena krep večernja haljina sa mat sjajem dugačka je do poda. Potpuno prekriven izgled odjevnog predmeta, kao i njegova naizgled restriktivna priroda, doprinose nadrealizmu odjevnog predmeta i djeluju kao "druga koža" za onoga tko ga nosi.

Aspekt potpunog pokrivanja odjevnog predmeta, zajedno s njegovom naizgled steznom prirodom, doprinosi nadrealizmu odjevnog predmeta, djelujući kao "druga koža" na nositelja. Dalí je bio inspiracija koja je dovela do suradnje 'Skeleton Dress', dajući Schiaparelliju crtež žene koja nosi prozirnu, pripijenu haljinu, ali otkriva poprsje i bokove.

Dalí i Schiaparelli uživali su u šokiranju potrošača i obojica su bili voljni iskoračiti izvan društvenih normi za dobrobit umjetnosti, čineći da se suradnja besprijekorno uklopi u oba njihova portfelja

Slika 9: Lobster Dress, 1937.

(https://en.wikipedia.org/wiki/Lobster_dress)

Slika 10: Shoe Hat, 1937.

(<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/83437>)

Dalí je surađivao s modnom kućom **Christian Dior** na projektu o modi inspiriranoj budućnošću. 1952. U svojoj viziji zamislio je dizajn žene 2045. Godine (slika11). Odjevni predmet bio je utjelovljenje elegancije i arogancije, koji je očekivao da će žene 2045. biti pretjerano civilizirane i trebati štake za duhovnu i moralnu podršku. Dalí je dizajnirao, a Dior stvorio haljinu. Futuristički modni događaj održan je u Brazilu.

Slika 11: Dalijeva vizija haljine iz 2045. godine, 1952

(<https://www.dontdiewondering.com/on-salvador-dali-and-fashion/>)

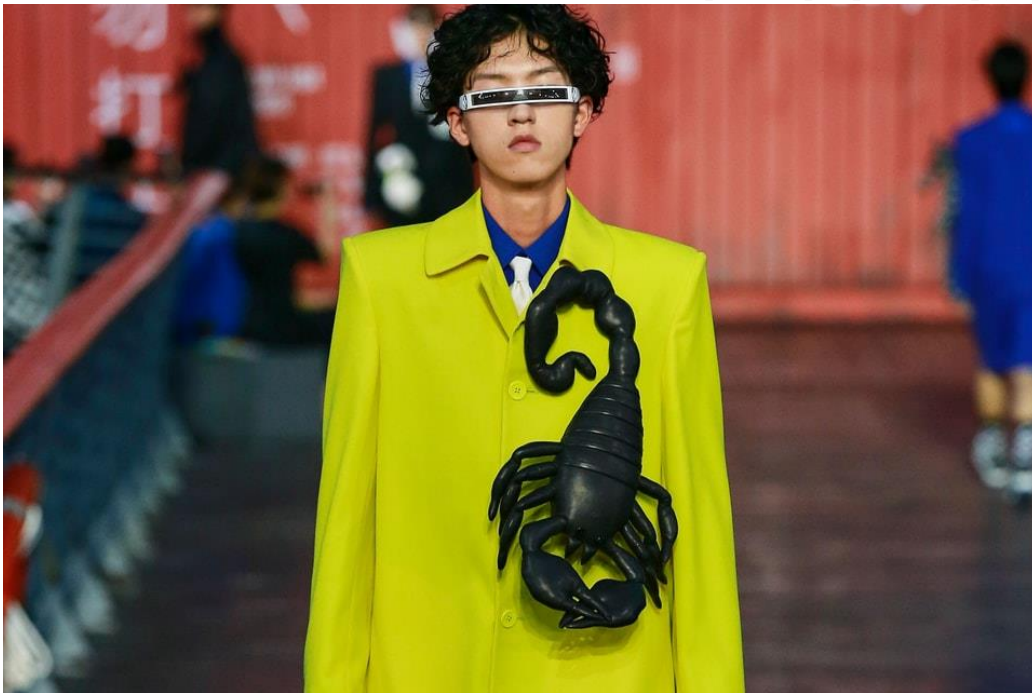
NADREALNI OBLICI I KOMBINACIJE

Svojim nadrealnim slikama punim čudnih oblika, bizarnih kombinacija i vizualnih iluzija, Dalí potiče dizajnere da kreiraju odjeću koja pomiče granice konvencionalnih oblika i materijala. Ova nadrealna estetika prenijela se i na dizajn haljina, cipela, torbi i ostalih odjevnih predmeta.

Thierry Mugler "Les Insectes" (1997): Thierry Mugler je kreirao kolekciju inspiriranu insektima, nazvanu "Les Insectes." Kreacije iz ove kolekcije uključivale su izbočene oblike na ramenima i kukovima, stvarajući efekt grotesknih i nadrealnih figura. Mugler je zamislio svijet u kojem su žene stopljene s kukcima i poprimile njihove karakteristike ljudske veličine: oklop, pipalice, naočale u boji i graciozna krila leptira u svjetlucavim bojama.

Alexander McQueen "VOSS" (2001): Kolekcija "VOSS" Alexa McQueena inspirirana je nadrealizmom i Dalijevom estetikom. Kreacije u ovoj kolekciji sadržavale su neobične oblike, poput maski izrađenih od trake za oči i haljine s izduženim rukavima, stvarajući izrazito nadrealne stilizacije. McQueen je oduvijek govorio da želi da njegovi nastupi izazovu snažnu reakciju publike, baš kao što je i Delí želio sa svojim radovima.

Louis Vuittonova revija muške odjeće proljeće 2021. dovela modele koji su koračali modnom pistom u kaputima ukrašenim ogromnim jastozima (slika 12), simboličnim Dalijevim motivom. Dizajner je za ovu kolekciju rekao da moda sada traži nešto što nije samo projekcija odjeće i da je njegova dužnost da pokaže put prema naprijed.

Slika 12: Louis Vuitton revija muške odjeće proljeće 2021 (<https://hypebae.com/2020/8/louis-vuitton-virgil-abloh-spring-summer-2021-mens-collection-show-shanghai-upcycling-recycling>)

PRINTOVI I UZORCI

Dalí je često koristio neobične motive poput životinja, insekata, satova i ljudskih elemenata na svojim djelima. Ovi motivi popularni su u modnom svijetu printova i uzorka, dodajući odjeći dašak razigranosti i umjetnosti.

Satovi: Slike otopljenih satova, čest motiv u Dalijevim radovima, često su se pojavljivale na odjeći. Print otopljenog sata ili uzorak koji oponaša iskrivljeno vrijeme mogu dodati vizualno upečatljivu i nadrealnu estetiku odjeći.

Lice Dalija: Lik Salvadora Dalija s bradom, cilindrom i zatamnjenim naočalama često se pojavljuje kao motiv na majicama, haljinama i drugim odjevnim predmetima. Modni brendovi kao što je Dolce & Gabbana koristili su motive Dalijeve brade u svojoj odjeći i dodacima, stvarajući osebujne dizajne.

Insekti: Dalí često koristi motive insekata kao što su mravi i leptiri na svojim djelima. Jedno od tih djela je i poznati "The Great Masturbator". Ti kukci mogu poslužiti kao inspiracija za uzorke na odjeći, dodajući efekt nadrealnosti i neočekivanosti.

Morski motivi: Nadrealni podvodni prizori s morskim stvorenjima kao što su jastozi i morski konjici mogu se koristiti kao printovi na kupaćim kostimima ili haljinama, stvarajući fantastičnu podvodnu morsku atmosferu.

Oči i usne: Prisutnost očiju i usna, kao što je njegovo djelo "Mae West Lips Sofa", na odjeći može stvoriti misteriozan i intrigantan izgled. Velike oči ili usne kao uzorak mogu biti vizualno zanimljivi detalji.

Astronomski motivi: Dalí u svojim djelima koristi motive poput planeta i zvijezda. Jedan od najpoznatijih primjera je djelo "Galatea of the Spheres". Takvi uzorci mogu poslužiti kao inspiracija za uzorke koji istražuju svemirsku estetiku na odjeći.

Iako ima brojnih primjera dizajnera i modnih kuća koji su se inspirirali nekim od navedenih motiva Salvadora Dalija, navest ću par njih. Sarah Burton je, kao dio Alexander McQueen brenda, u kolekciji proljeće 2011 upotrijebila prekrasan print leptira. McQueen je često koristio motive inspirirane nadrealističkim slikarstvom, uključujući printove poput kostura, insekata i drugih elemenata. Njegove kolekcije često su sadržavale detalje koji su podsjećali na umjetnost Dalija i drugih nadrealista. **Moschino** Cheap and Chic jesen 2012 je kolekcija iza koje stoji dizajnerica Rosella Jardini koja ima doslovan pogled na nadrealizam, predstavljajući haljinu s printom usana, prikazuje lice ukrašeno Dalijevim brkovima. **Jenjum Gadi** je dizajner koji je u svojoj kolekciji proljeće/ljeto 2014 dizajnirao odjevne predmete prepune printa insekta (slika 13) – velikih i malih koji podsjećaju na Dalijeve radove također često ispunjene insektima, pogotovo mravima.

Slika 13: uvećani prikaz Jenjum Gadi SS 2014 kolekcije
(<http://www.delhistyleblog.com/2013/11/jenjum-gadi-ss-14-insecta-wifw.html>)

IZRADA KOSTIMA ZA PREDSTAVE

Još 1927. Dalí je dizajnirao za predstave. Za La Familiju stvorio je scenografiju koja se sastoji od funkcionalističkih zgrada i mješavine znakova i reklama. Kasnih 1930-ih i ranih 1960-ih Dalí je započeo niz suradnji s baletom, počevši od Bacchanale Léonide Massine(1939.) u New Yorku. Za ovaj balet Dalí je izradio neobične kostime s nadrealnim elementima i fantastičnim stvorenjima (sl. 14). Možda najspektakularniji od svih Dalijeve baletnih projekata bila je scenografija za Massineov Labirint (1941.), za koji je Dalí dao i libreto temeljen na klasičnom mitu o Tezeju i Arijadni. Stvorio je spektakularne kostime, uključujući kostime za plesače, kao i kostime za glavne likove. U prvom planu je kolosalno poprsje s otvorom koji seže od pupka do vrha grudi. Iza je niz čempresa koji daje zlokobno raspoloženje i pogled na more s prijetećim nebom. Drugi dizajn Labirinta prikazuje šumarak čempresa s razbacanim kostima. Završio je svoju baletnu suradnju s gala Mauriceom BÉjartom (1961.) u Veneciji.

Slika 14: Dalijev dizajn kostima za balet Bacchanale 1939.
(<https://pleasurephotoroom.wordpress.com/2013/01/06/horst-p-horst-dali-costumes-1939/>)

MODNE FOTOGRAFIJE

Horsta P. Horsta i Philippe Halsman surađivali su s Dalijem na stvaranju ludih modnih fotografija inspiriranih njegovim umjetničkim djelima. Ove fotografije pomogle su popularizaciji Dalijeve umjetnosti i estetike u svijetu mode. Dalijev rad također je inspirirao fotografe kao što su Tim Walker i David LaChapelle. Njihove fotografije često sadrže nadrealne scene i elemente koji odražavaju Dalijevu estetiku. Konkretni primjer bila bi fotografija Walkera čija je veza s Dalijem kukac (slika 15). U svojim modnim fotografijama često koriste elemente inspirirane Dalijevim stilom. Na fotografijama se mogu vidjeti modeli s karakterističnim šeširima, naočalama ili bradama. Salvador Dalí ne samo da je svojom umjetnošću utjecao na modu, već je širio ideju da moda može biti izraz umjetničke kreativnosti i individualnosti. Njegova nadrealna estetika i ekstravagantni stil ostavio je dubok trag u modnom svijetu i obogatio modnu industriju svojom jedinstvenom vizijom.

Slika 15: Fotografija Tima Walkera za W Magazine 2012.
(<https://www.wmagazine.com/gallery/tim-walker-best-photographs-in-w>)

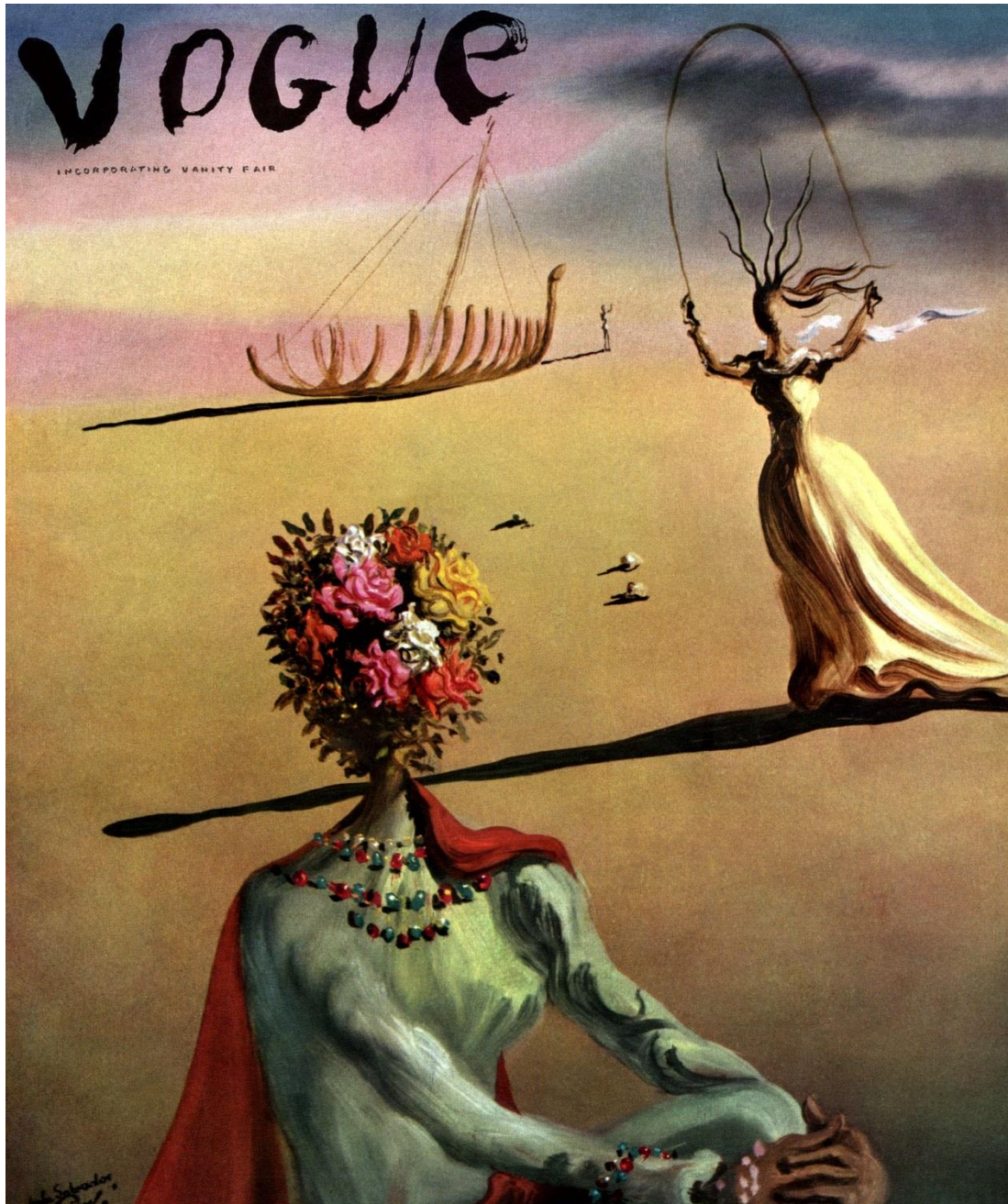
DALI I VOUGE

Salvador Dalí je surađivao s poznatim modnim magazinom Vogue tijekom svoje karijere. Stvarao je ilustracije i crteže za različite izdanja Vogue magazina.

Vogue je primijetio da je bio netko "tko pokreće ideje u mnogim smjerovima". Doprinio je Vougu s tri naslovnice i mnogim uredničkim ilustracijama. Dalijeve naslovnice izašle su 1. lipnja 1939. "Simboli Salvadora Dalíja, fantastičnog nadrealista: cvijeće za ljepotu žena, figura koja poskakuje za sjećanje na njezino djetinjstvo, brod kostur za tugu prošlih stvari." (slika 16) Zadnja je naslovnica izašla 1. travnja 1944. godine "Ovo je možda najbenignija slika Salvadora Dalíja do danas. Čak i u njegov svijet beskrajne praznine, bitke i dugih rasanaka, proljeće dolazi kao i obično... blagoslovljeno pticama i pčelama, stablima u lišću i rascvjetanim buketima ruža."

Dalí je osim toga imao priliku surađivati s brojnim drugim modnim publikacijama i kućama, pružajući svoj umjetnički doprinos svijetu mode.

Slika 16: Dalijeve naslovnica za Vouge lipanj 1939

<https://www.vogue.com/article/salvador-dali-and-fashion-femmes-aux-papillons-christies?redirectURL=https%3A%2F%2Fwww.vogue.com%2Farticle%2Fsalvador-dali-and-fashion-femmes-aux-papillons-christies>)

3. METODIKA RADA

3.1. PRISTUP IZRADI KOLEKCIJE ILUSTRACIJA

Na temu ovog rada izradila sam kolekciju 15 ilustracija čija je međusobna poveznica nadrealna forma odjeće. Fokuserala sam se na eksperimentiranje s oblicima i strukturama odjeće kako bih stvorila neobične prizore. Naglasak ilustracija nije toliko na nosivosti i praktičnosti, već na vizualnoj zanimljivosti, što je također poveznica mojih radova sa samim pokretom nadrealizma.

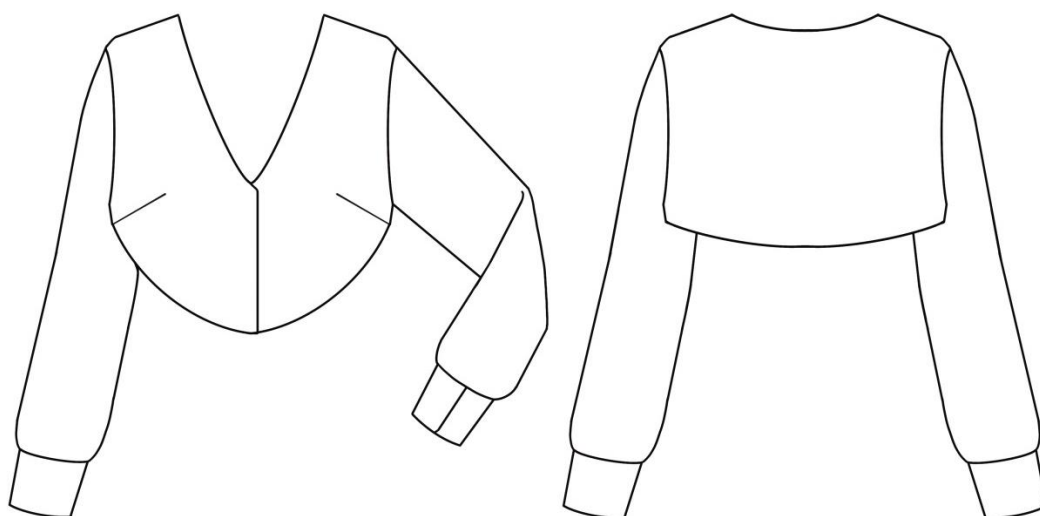
Kao polazište svih radova uzela sam pojedinačni Dalijev rad iz kojeg sam uzela jedan ili više elementa te ih pretvorila u odjevni predmet. Tako da svaka ilustracija ima jedinstvenu priču i emociju vezanu uz tematiku Dalijevog originalnog rada. Većinski sam se bazirala na njegove najpoznatije radove.

Moja kolekcija leži na osnovnim značajkama nadrealizma kao što su nespojivi elementi koji stvaraju neočekivane i bizarne prizore. To kod gledatelja izaziva znatiželju i propitkivanje. Također neobični oblici, ekstravagantnost i kreativnost.

Sve ilustracije nalaze se na kraju završnog rada.

3.2. OPIS I MODELIRANJE ODJEVNOG PREDMETA

Jednostavan model bluže (slika 17) izrađen je od satena. Bluža ima duboki V izrez, dugih je rukava, a dužinom je kraća. Prednji dio bluže je najduži i seže do linije struka. Micanjem od prednje sredine do bočnog dijela donji dio bluže polukružno se lagano skraćuje gotovo do linije dubine orukavlja po kojoj nastavlja do stražnje sredine. Bluža ima skriveno kopčanje.

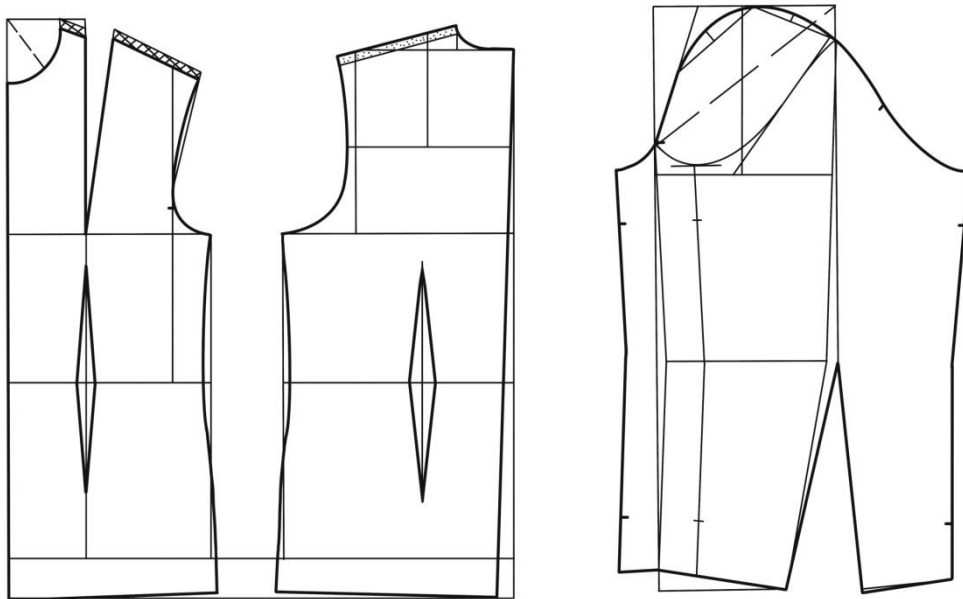

Slika 17: Skica bluže sa ilustracije

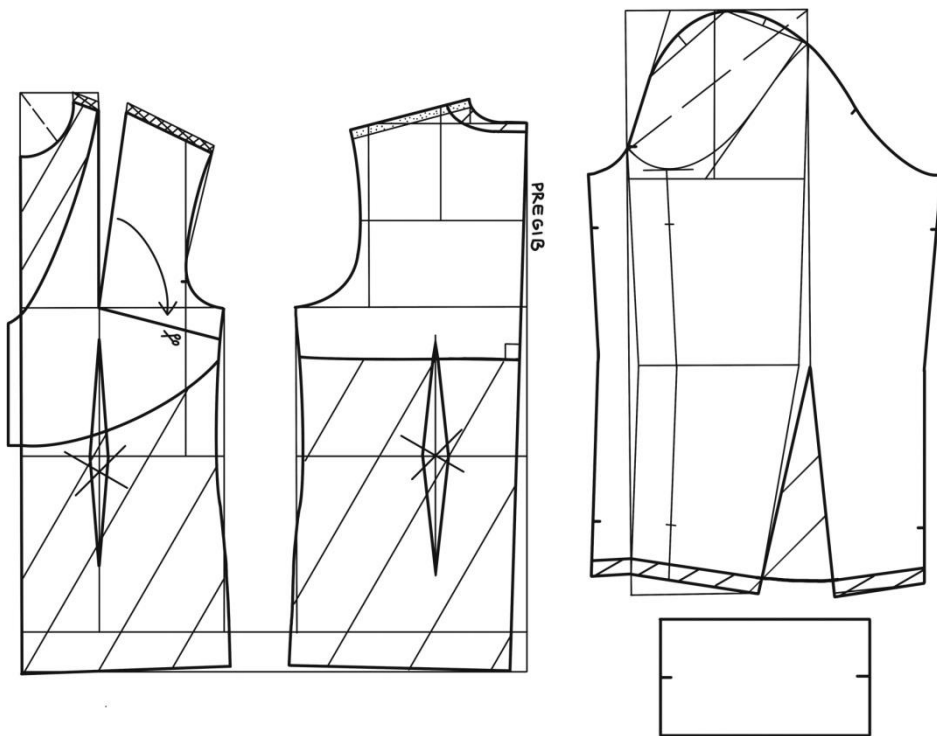
Pri konstrukciji korištena je knjiga Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće (Ujević D., Rogale D., Hrastinski M.) iz 2004.godine. Temeljni kroj bluže poslužio je kao polazna osnova za modeliranje (slika 18). Modeliranje je izrađeno na *Ipadu*.

Na prednjem dijelu prednju sredinu skratim za 30cm, a bočni dio za 40cm i to lagano spojim krivuljarom. Cjelokupni stražnji dio skratim za 40cm. Na prednjem i stražnjem dijelu vratni izrez proširim za 3cm. Na prednjem dijelu spustim vratni izrez za 20cm, a na stražnjem za 1cm i oblikujem krivulje. Dodam 2cm kao dodatak za jednoređno kopčanje na prednjoj sredini. Zatvorim rameni ušitak prebacivši ga 4cm ispod orukavlja. Rukav skratim za 2cm pošto radim veću orukvicu od 7cm te ga na donjem dijelu proširim (slika 19).

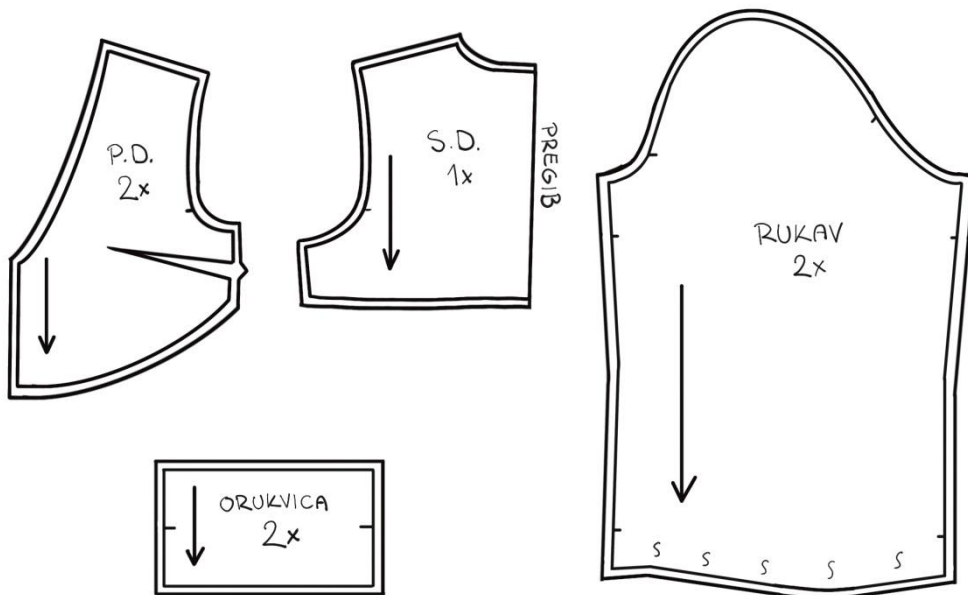
Bluža se sastoji od 7 krojnih dijelova: prednji desni i lijevi dio, stražnji dio, 2x rukav i 2x orukvica. Na kraju krojnim dijelovima dodam šavne dodatke (slika 20).

Slika 18: Temeljni kroj bluže

Slika 19: Modeliranje bluže

Slika 20: Krojni dijelovi bluže

4. ZAKLJUČAK

Salvador Dalí ostaje jedan od najsvestranijih i najinovativnijih umjetnika 20. stoljeća, čije kreacije i bujna mašta ostavljaju neizbrisiv trag u svijetu umjetnosti. Njegova sposobnost da prenese svoju ideju na različite medije, uključujući slikarstvo, skulpturu, film i modu, dokazuje njega kao izuzetno nadarenog vizionara. Njegovi radovi postali su definicija nadrealizma, a njegova inovacija oblikovala sve medije u kojima se okušao.

Dalí je potaknuo ideju da odjeća može biti izražajno sredstvo umjetnosti, što je inspiriralo modne dizajnere da počnu eksperimentirati s formom, materijalima i detaljima kako bi stvarali odjeću koja priča priču i izražava individualnost. Inspiriran Dalíjem, modni svijet je prigrlio elemente nadrealizma, stvarajući odjeću i modne dodatke koji potiču na razmišljanje.

Njegova inspiracija i utjecaj nastavljaju živjeti u svijetu umjetnosti i kreativnosti. Dalíjeva inovativnost potiče ljude na važnost razbijanja okvira kako bismo stvorili nešto novo i neviđeno.

5. LITERATURA

1. Surrealism and design – V&A - <https://www.vam.ac.uk/articles/surrealism-and-design>
2. Surrealism | Definition, Painting, Artists, Artworks, & Facts - <https://www.britannica.com/art/Surrealism>
3. Surrealism - The Movement and Artists Who Defied Logic - <https://www.thoughtco.com/what-is-surrealism-183312>
4. Comme des Garçons Collections – Vogue - <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2023-ready-to-wear/comme-des-garcons>
5. Alexander McQueen Spring 2010 Ready-to-Wear – Vogue - <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2010-ready-to-wear/alexander-mcqueen>
6. SURREAL SATIN - SPRING/SUMMER 2018 | Viktor&Rolf - <https://www.viktor-rolf.com/collection/haute-couture-surreal-satin-spring-summer-2018>
7. Philip Treacy - Fashion Designer Encyclopedia - <http://www.fashionencyclopedia.com/To-Vi/Treacy-Philip.html>
8. Maison Margiela – Wikipedia - https://en.wikipedia.org/wiki/Maison_Margiela
9. Salvador Dalí – Wikipedia - https://en.wikipedia.org/wiki/Salvador_Dal%C3%AD
10. Neret Gilles (2001) Salvador Dali
11. Un Chien Andalou – Wikipedia - https://en.wikipedia.org/wiki/Un_Chien_Andalou
12. The Persistence of Memory: Understanding Dalí's Masterpiece - <https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/the-persistence-of-memory-understanding-dalis-masterpiece/>
13. Understanding the meaning of Salvador Dali paintings - <https://www.foreverbarcelona.com/meaning-of-salvador-dali-paintings/>
14. The Fashion Legacy of Salvador Dali | DDW - <https://www.dontdiewondering.com/on-salvador-dali-and-fashion/>
15. How Salvador Dalí has influenced your wardrobe - <https://edition.cnn.com/style/article/how-salvador-dal-has-influenced-your-wardrobe/index.html>
16. Thierry Mugler in 9 cult collections - <https://www.numero.com/en/fashion/thierry-mugler-in-9-cult-collections-montreal-museum-of-fine-arts-avant-gardist-fashion>

17. ENCYCLOPEDIA OF COLLECTIONS: VOSS -

<https://www.vam.ac.uk/museumofsavagebeauty/rel/encyclopedia-of-collections-voss/>

18. Salvador Dali: Design for the Theater -

https://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1298&context=phil_fac

19. Salvador Dalí Has a Ball With Fashion in a Work ... – Vogue -

<https://www.vogue.com/article/salvador-dali-and-fashion-femmes-aux-papillons-christies?redirectURL=https%3A%2F%2Fwww.vogue.com%2Farticle%2Fsalvador-dali-and-fashion-femmes-aux-papillons-christies>

20. Ujević Darko, Rogale Dubravko, Hrastinski Marijan (2004.) Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće

6. PRILOG

Kolekcija radova inspiriranih Salvador Dalijem

Ilustracija 1: inspirirana radom "Dream Caused by the Flight of a Bee Around a Pomegranate a Second Before Awakening" 1944.

Ilustracija 2: inspirirana radom "Spider of the Evening" 1940.

Ilustracija 3: inspirirana radom “The Burning Giraffe“ 1937.

Ilustracija 4: inspirirana objektom "Lobster Telephone" 1936.

Ilustracija 5: inspirirana radom "Apparatus and Hand" 1927.

Ilustracija 6: inspirirana radom "Lincoln in Dalivision" 1976.

Ilustracija 7: inspirirana radom “ Archeological Reminiscence of Millet's Angelus“ 1935.

Ilustracija 8: inspirirana radom "The Great Masturbator" 1929.

Ilustracija 9: inspirirana radom “ The Disintegration of the Persistence of Memory“ 1954.

Ilustracija 10: inspirirana objektom " Mae West Lips Sofa" 1938.

Ilustracija 11: inspirirana radom "The Elephants" 1948.

Ilustracija 12: inspirirana scenografijom filma "Spellbound" 1945.

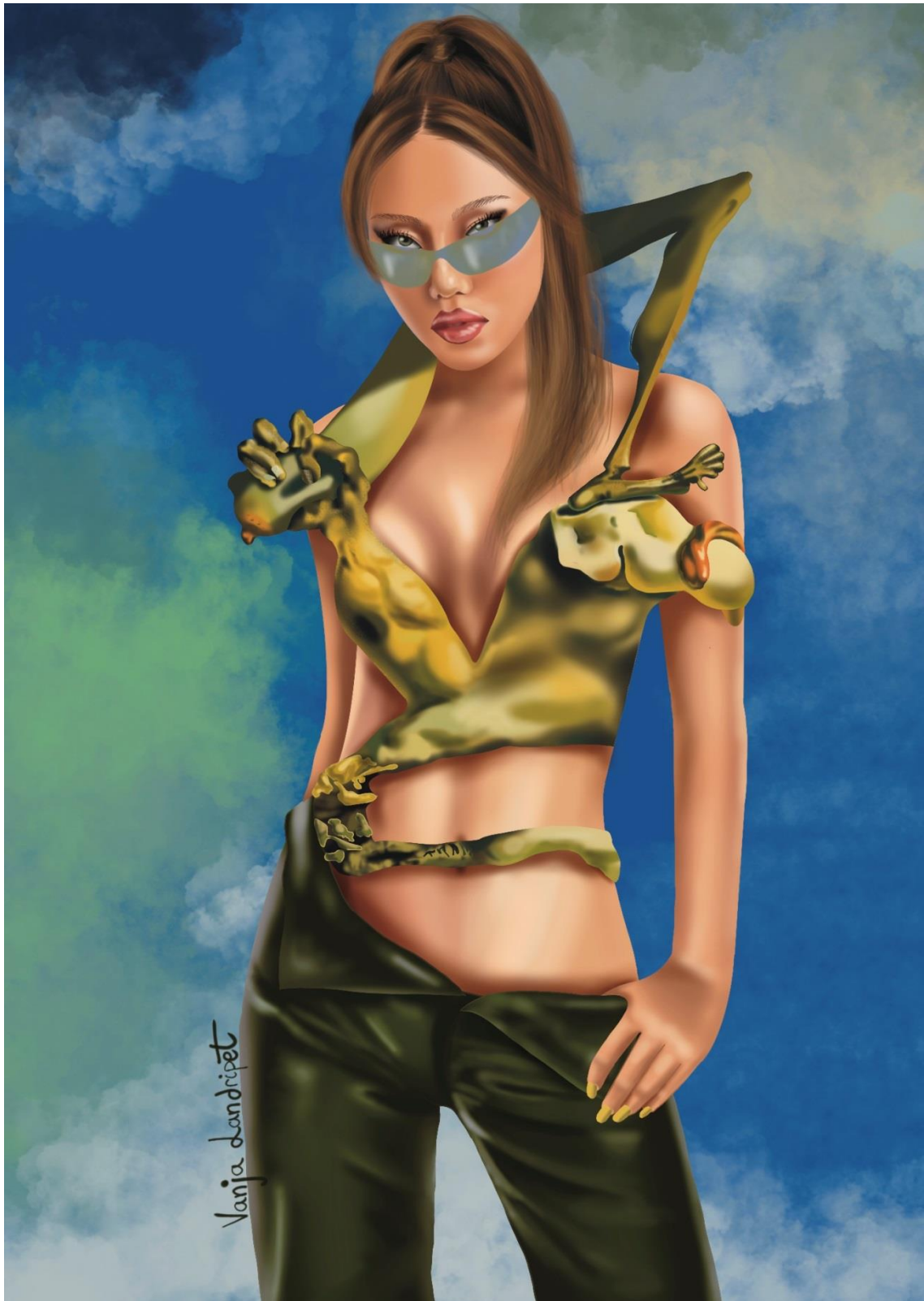

Ilustracija 13: inspirirana radom "Meditative Rose" 1958.

Ilustracija 14: inspirirana radom "The Enigma of Desire, or My Mother, My Mother, My Mother" 1929.

Ilustracija 15: inspirirana radom "Soft Construction with Boiled Beans (Premonition of Civil War)" 1936.